

2023-04-25

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Att: Anna WikströmNationella kommittén för
livsmedelsforskninganna.wikstrom@regeringskansliet.se
li.livsmedelsstrategin.2.0@regeringskansliet.se

Dnr: 2023–01729

Inspel till Livsmedelsstrategin 2.0 från nationella kommittén för livsmedelsforskning

För ett långsiktigt lönsamt, konkurrenskraftigt och hållbart livsmedelssystem behövs en kraftsamling på forskning och innovation. Nedan föreslår vi i den nationella kommittén för livsmedelsforskning en årlig matmiljard som bygger vidare på de investeringar som gjorts inom ramen för det nationella forskningsprogrammet för livsmedel. Programmet startade 2017 och halvtidsutvärderades med lovande resultat år 2022¹.

- Livsmedelssystemet står inför stora utmaningar för att kunna bli långsiktigt lönsamt, konkurrenskraftigt, resilient och hållbart. Livsmedelsstrategins mål innebär att produktionen måste öka samtidigt som negativ påverkan på klimat, biologisk mångfald och naturmiljö minskar. Den övergripande strategin för livsmedelssystemet behöver därför integrera alla delar av produktionssystemet på ett mycket mer sammanhållet, klimateffektivt och hållbart sätt.
- Sverige är ledande inom både innovation och hållbarhet, men då det gäller livsmedelsvärdekedjan är innovationstakten lägre än för andra delar av näringslivet. Det konstaterar OECD i sin rapport från 2018². Detta bör uppmärksammas mer och åtgärdas i den reviderade strategin. För ett litet och exportberoende land som Sverige är innovationer avgörande för näringslivets konkurrenskraft såväl som för klimatomställningen. För att stärka innovationsförmågan på livsmedelsområdet är det viktigt att öka samverkan med andra aktörer i livsmedelsvärdekedjan samt dra nytta av och skapa länkar med andra högteknologiska sektorer. Ökad automatisering kan lindra dagens bristande tillgång på arbetskraft men också minska klimat- och miljöpåverkan. För att skapa förutsättningar för ökad innovation måste även forskningsresultat till högre grad tillgängliggöras för näringen och andra samhällsaktörer. Att främja nyttiggörande och kunskapsöverföring av evidensbaserade fakta är centralt för livsmedelssystemets utveckling.
- Ökad beredskap, urbanisering, risk för smittspridning och varierad vattentillgång kommer att ställa höga krav på framtida råvaruproduktion och förädling till livsmedel. Detta är centrala frågor där forskning och innovation är en förutsättning. Hela värdekedjan, -alltifrån växtförädling, odling, djurhållning, råvaruförsörjning, processteknik och logistik till konsumenthälsa-, främjas av ny kunskap och metodutveckling. Genom satsningar på till exempel klimatanpassning av livsmedelssektorn kan vi långsiktigt säkra en större roll för

¹ [Halvtidsutvärdering av det Nationella forskningsprogrammet för Livsmedel \(2022\) \(formas.se\)](#)

² [Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden | OECD \(2018\)](#)

Sverige att kunna bidra till framtidens både inhemska och globala livsmedelsförsörjning.

- Det är viktigt att forskning och innovation i den reviderade strategin ser till helheten och anlägger ett systemperspektiv. När hela livsmedelskedjan inkluderas kommer också de tvärvetenskapliga och tvärsektoriella perspektiven samt samhällsnyttan att tydligare lyftas fram, och relevansen för såväl den enskilde lantbrukaren som livsmedelsbranschen och den offentliga sektorn att öka.
- En strategi för näringslivets konkurrenskraft behöver också omfatta nya, framväxande företag som möter konsumenters efterfrågan på innovativa produkter. Förnyelse och utveckling kring affärsmodeller och ett aktivt arbete med att främja nya marknader för svenska exportprodukter är också viktiga delar. Företagen behöver här tydliga och långsiktiga signaler för att också våga göra satsningar på grön omställning som kan ge stor utväxling för konkurrenskraften, särskilt givet kommande EU-krav.
- Livsmedelssystemet bör tydligare bli en del av en framväxande cirkulär ekonomi för att bygga nya gränsöverskridande värdekedjor. Detta är viktigt inte minst för den framtida tillgången på råvaror och olika insatsmedel. Forskning och innovation är centralt för att arbeta med dessa perspektiv. Här behöver vi en nationell satsning på att utveckla lösningar som har möjligheter att skalas upp, exempelvis industriell symbios.
- En kraftsamling behöver göras kring kompetensförsörjningen inom livsmedelsområdet. Forskarutbildningarna inom området behöver förstärkas och mobiliteten mellan näringen och akademien utvecklas. Idag ser vi att innovativ forskning som finansierats i Sverige försvinner utomlands för vidare kommersialisering och nyttiggörande. Vi behöver kunna motivera de som tar fram forskningsresultat i framkant (produkter, förädlingsmetoder eller processer) att vilja stanna och verka i Sverige. Idag är exempelvis lantbruksvetenskap och veterinärmedicin det forskningsämnesområde med lägst andel utländska doktorander som stannar kvar i Sverige efter examen³.
- Sverige har byggt upp forskningsinfrastrukturer i världsklass i form av MaxIV och ESS. Detta ger oss en möjlighet att verka i absoluta fronten i en rad samhällsrelevanta tillämpningsområden, och vi bör därför ge livsmedelssektorn förutsättningar att använda dem. Det är även viktigt att små- och medelstora företag får tillgång till test- och demoanläggningar. Detta skulle ge Sverige en ledande roll för att producera framtidens livsmedel.
- Internationella FoU-samarbeten bidrar till att främja såväl samverkan som konkurrens med de bästa i världen. Det gynnar kvaliteten och relevansen i svensk livsmedelsforskning och innovation. Det finns också en potential att utveckla samarbeten som kan bidra till science diplomacy, ökad handel och exportfrämjande av svenska produkter.
- Idag finns en nära myndighetssamverkan inom livsmedelsområdet. Vi vill gärna utveckla den vidare för att ytterligare stärka kostnadseffektivitet och synergier mellan nationella medel och europeiska fonder och för att kunna lägga ett ännu större fokus på att göra nytta för livsmedelssystemets samhällsaktörer inom näringslivet och den offentliga sektorn. Vi

³ [Universitetetskanslersämbetet och SCB \(2021\)](#)

ser stora möjligheter till effektivitetsvinster genom flera gemensamma utlysningar och program.

Kommittén föreslår gemensamt satsningen på en årlig **matmiljard** – en ytterligare miljard för forskning, innovation och kompetensutveckling i livsmedelssystemet. Programmet skulle bygga på samverkan mellan det offentliga och näringslivet, där staten investerar 500 miljoner per år och näringslivet bidrar med en lika stor andel i medfinansiering. För att främja konkurrenskraft genom hållbarhet ska programmet vara baserat på science-based targets⁴ och samhällsekonomiska effekter beräknas.

Regeringen beslutade 2017 om att inrätta ett nationellt forskningsprogram för livsmedel. Den nationella kommittén för livsmedelsforskning består av representanter för forskningsfinansiärer och andra centrala myndigheter inom livsmedelsområdet: Formas, Forte, Jordbruksverket, Mistra, Stiftelsen Lantbruksforskning, Stiftelsen för Strategisk forskning, Tillväxtverket, Vetenskapsrådet och Vinnova. Kommittén leds av en oberoende ordförande.

Programmet utgår från livsmedelsstrategin och främjar samverkan i livsmedelssystemet mellan olika aktörer från exempelvis universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, bransch- och intresseorganisationer, offentliga sektorn samt civilsamhället. Sedan 2017 har programmet investerat strax över 600 miljoner kronor i beviljade medel och hittills deltar över 150 unika samhällsaktörer i projekt och centrum finansierade av programmet.

Sedan programmets tillkomst har flera genomgripande förändringar i omvärlden skett. Klimatförändringarnas konsekvenser och sårbarheten i vår primärproduktion har blivit än tydligare, bland annat under torkan 2018, och behovet av en hållbar omställning för livsmedelssektorn har aktualiserats. Med Rysslands anfallskrig mot Ukraina har frågor om livsmedelsberedskap och försörjningstrygghet kommit upp på agendan både i Sverige och internationellt. Det nationella forskningsprogrammet har svarat upp mot utmaningen kring hållbarhet och beredskap, senast genom en utlysning 2022 om livsmedelssystemet i osäkra tider.

FORMAS

FORTE
Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

**Jordbruks
verket**

MISTRA
Stiftelsen för miljöstrategisk forskning

**Stiftelsen
Lantbruksforskning**

**STIFTELSEN
FÖR
STRATEGISK FORSKNING**

**tillväxt
verket**

Vetenskapsrådet

VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet

⁴ [Klimatmål enligt Science Based Targets | RISE](#)